

A REGULA ÖSVÉNYÉN

In memoriam Dom André Louf OCSO (1929–2010)

Benoît Standaert

A héten, július 12-én meghalt André Louf atya, s két nap múlva abban az apátságban temették el, ahová tizennyolc éves korában lépett be. Tudtuk, hogy nemrég Dél-Franciaországból átkerült Bailleul-be, a catsbergi apátság közelébe, egy kórházba. Közel volt élete vége. Most elérkezett.¹

Egy atyai barát, apát és remete, kreatív író s kiváló fordító, igen sok ember spirituális kísérője és megihletője, az ökumenizmus szenvedélyes elkötelezettje (főleg az ortodoxokkal való párbeszédben) távozott el közülünk. Tehetséggel gazdagon megáldott személyisége szikrázó gyémántként messze sugárzott a monasztikus körökön kívülre is. Még a louvain-la-neuf-i egyetem is elismerte tekintélyét, amikor 1995-ben tiszteletbeli doktori címmel ajándékozta meg őt. Élete során egyaránt vonzotta a nyilvánosság és a puszta egyedüllét. Választott s választották. Jó ízlésű emberként soha nem a közönségest kereste, hanem az egyedít. Életében azonban nemegyszer másként alakultak a dolgok, mint ahogy remélte. Korai remeteségbe vonulása hirtelen egész más fordulatot vett, amikor harminchárom éves korában közössége apátjának választották. Tíz esztendő elteltével úgy gondolta, benyújthatja apáti lemondását, azonban a rend

¹ E szöveg szerzője a fordító társaságában 2010. augusztus 26-án meglátogatta André atya közösségét és fölkereste sírját. Akkor értesültünk róla, hogy Dom André nem a kórházban, hanem otthon halt meg közössége körében néhány nappal a kórházból való visszatérte után.

általános előjárója másként döntött. Amikor aztán mégis – harmincöt éves apáti szolgálattal a háta mögött – 1998-ban visszavonulhatott, karthauzi szeretett volna lenni. Nem kapott azonban engedélyt erre. Egy dél-franciaországi bencés nővérközösség mégis meghívta: hadd éljen náluk a közösség peremén egy remetelakásban. Egy korábbi számaristállót építettek át számára remetelakká... Ott aztán szorgos fordítónak bizonyult: Ruusbroec egész munkásságát elérhetővé tette francia nyelven, különös érzékkel a flamand misztikus nyelvi sajátosságai iránt. Később Szíriai Izsák következett. Itt úttörő munkát végzett: Sabino Chialával közösen még kiadatlan szövegeket jelentetett meg először francia nyelven. Oroszból is lefordított egy egész Izsákról szóló tanulmányt, amelyet ortodox barátja, Monseigneur Hilarion Alfejev írt. S még nem is jelent meg minden fordítása. Hamarosan több poszthumusz szöveg lát napvilágot, többek között egy másik, még kiadatlan szír szerzetesatyától, Taibutehi Simeontól (8. század).

Néhány évvel ezelőtt Stéphane Delberghe kiadott néhány beszélgetést Andréval. Rögtön flamand fordításban is megjelentek (*Met Gods genade* [Isten kegyelmével], Lannoo, 2002). Leo Fijennek is (Kruispunt, Hollandia) sikerült egész filmes stábjával eljutni egészen André atya remetelakáig, hogy ott kikérdezze őt. E képek a közvetlen közelműltből származnak: mindent látni enged, csak úgy, gátlások nélkül; amit azonban senki sem filmezhet le, az rejtve is marad. Minden éjszaka fölkel, így mesélte, s imádkozott, könyvvel vagy anélkül, szavakkal vagy azok nélkül, két-három óra hosszát. *Secretum meum mihi*. Titkom az enyém marad...

Az a benső út, amelyet e rendkívüli alak a Nyugat szellemi-lelki tájain követett, kudarcaival és újrakezdéseivel, szeretettel és szenvedéssel, csalódásokkal és külső-belső küzdelmekkel, inkább rejtett, mint nyilvános valóság. Olyan kereső volt ő, aki a többi keresőt bátorította, amikor nemzedékünk újra az út kezdetén állott. „Mi trappisták sem tudjuk már, mi az éjszakai virrasztás, újra föl kell fedeznünk, fokozatosan próbálgatva.” Keresőként – még apátként is fölkel éjszaka, hogy a monostor templomában orgonáljon – több alkalommal is holtpontra jutott nemeslelkűségében, s kényszerű-

ségből vissza kellett fordulnia. A trappista szerzeteséletéről először hősiesen gondolkodott: minél több erőfeszítés, veríték és könny, annál jobb. Amíg teste nem jelzett teljes kimerültséggel. Egy elmélyült kérdés kezdete lett ez. Vajon van-e esélye a kegyelemnek egy ily nemes lelkű ember életében? A fordulat gyökeres kiengesztelődést hozott először azzal, ami a legszegényebb az emberben. „Nem azért jöttem, hogy az igazakat hívjam, hanem a bűnösöket.” Nemzedékünkben senkibe nem lehelt e jézusi ige oly nagy erővel új életet, mint André atyába. A spirituális kísérésről szóló sok írása mindig ebből az egy belátásból indul: ne a saját erőfeszítéseidről várd, hanem engedd, hogy szeressen az a Szeretet, aki már előtted létezik. Ilyen belátásból ajtó a szír szerzetesatyákra is, mindenekelőtt Szíriai Izsákra, később pedig Taibutehi Simeonra. Két évvel ezelőtt Gentben még beszélt erről a Simeonról, s az utolsó idézet, amellyel mintegy lepecsételte az egészet, a számára oly kedves tárgyköréről szól:

Egy olyan megtört szívű bűnös imája, aki lelkiismeretében megalázkodik, amint hibáira és gyöngeségeire emlékezik, jobb, mint egy olyan beképzelt igaz imája, aki fölfuvalkodva gondol saját magára, aki az önteltség magas lován ül és fellengzősen viselkedik, mivel azt képzei magáról, hogy följutott valamiféle lelki lépcsőfokra. Amikor egy bűnös gyöngeségeinek tudatában van és kezd megbánást érezni, akkor ő igaz, amikor azonban egy igaz lelkiismeretében meg van győződve igaz mivoltáról, akkor ő bűnös.

André atya beismerte, hogy sokféle tehetsége néha cserben tudta hagyni őt. Rómába küldték, hogy biblikus tanulmányokat folytasson. Egzegéta lett, azonban egzegetikai képzettsége több régi nyelv ismeretével egyetemben nyelvészeti találós kérdések gyakorlókönyvévé változtatta számára a Szentírást. Holtpontra jutott. A szerzetesek által gyakorolt igazi *lectio divina* nem ment már. Szerencséjére a *Collectanea Cisterciensa* folyóirat szerkesztésével bízták meg. Így jutott el Bernát és Saint-Thierry Vilmos világába. Itt újra fölfedezte az Írás igéjével való másik bánásmódot: kinyilatkoztatásról, eseményről van szó. Karl Barth olvasása (*Dogmatik I*) – közvetlenül ezelőtt – megadta a lökést: Isten Szava áttörést jelent, ihlető eseményt annak az embernek a szívében, aki odahallgat. Ebből az egykori erőteljes felismerésből forraszik André atya sok tűnődése és elmélkedése az

Isten Szaváról. Legelső könyve *Heer, leer ons bidden* ([Urunk, taníts meg minket imádkozni], Lannoo, 1971; több mint tíz nyelvre, így magyarra is lefordították) tanúskodik e fölfedezésről. Ő maga bevalotta, hogy apátként kevés ideje volt még olvasni is, különösen ezgezetikai irodalmat, de hetente, minden vasárnap prédikált közösségében. Catsbergen ez volt szokás (nem ünnepnapokon, hanem vasárnap). „Ezt jól előkészítem. Kiteszem magamat az Igének, és megosztom testvéreimmel azt, ahová pillanatnyilag lelkileg eljutottam.” Számomra ez még mindig az egyik legtalálóbb meghatározása annak, mi lehet egy szentbeszéd. Barátai összegyűjtötték e beszédet, s ezek is megjelentek többek között flamand fordításban.

André atya épp a II. Vatikáni Zsinat kellős közepén lett apáttá. Az egész rend és minden egyes apátság meghívást kapott arra, hogy a liturgiát új formákban és saját nyelvén alakítsa – nem szólva az új zenéről. André atya a hullámverés közepében állott, sokat gondolkodott arról, hogy mi volt a liturgia és még mi lehet szerepe manapság egy szerzetes életében. Igen gyakran írt e témákról. Itt szintén elsősorban szír szövegek ihlették meg, amikor a szív templomáról beszéltek. Gondolkodása a következő témák körül forgott: a bensőségeség, a Lélek sugallataival való bennünk lakozása és a lecsöndesült szív ünneplése – amíg az ima eggyé nem válik a lélekkel és megszakítás nélkül csobog egy szegény, megtört szívben. Ismerte a Kelet hészükhaszta hagyományát, de Nyugaton is újra megtalált olyan szövegeket, amelyek Isten házát nem máshová, hanem a gondolatok – vagy a kívülről származó gondok – nélküli szívbe helyezték. André atya a monasztikus szerzeteséletről írt legjobb összefoglaló művében (*La voie cistercienne, A l'école de l'amour* [A ciszterci út. A szeretet iskolájában] DDB, 1980) kibontotta e témákat, s fölidézett egy teljes, a XII. századból származó, névtelenül megőrzött párbeszédet a „belső ház”-ról (*de domo interiori seu conscientia* [A belső ház, avagy a lelkiismeret], 108–117.). Utolsó nyilvános előadása Gentben (2008 júniusában) pontosan e nagy témával foglalkozott: *De liturgie van het hart. De innerlijke mens.* (A szív liturgiája. A benső ember) Egy késő esti alkalommal különleges erővel beszélt, mintha csak szellemi végrendeletével búcsúzott volna (lásd *Heiliging* 2008, 80–98.).

Az ökumenét is szívből élte. Mély meggyőződése volt, hogy az ortodoxiával való találkozás, amennyiben megtört szívvel történik, „az egyetlen osztatlan Egyház”-at (Olivier Clément) új életre támaszthatja, kivárva, hogy a szentségi életben a szent kenyeret és bort is meg tudjuk osztani egymással. Az Athosz-hegyre és Romániába tett 1969-es zarándoklatának tapasztalata kiemelkedő módon erre tanította. Az igen nagy tanításbeli és egyházszerkezeti távolság ellenére kiderült, hogy lelki szempontból lehetséges kölcsönös tapasztalat. S ez akkor vált nyilvánvalóvá számára, amikor maga is vezetést kért Athoszon egy szerzetesatyától. A másik némi habozás után megadta magát e kegyelmi pillanatnak, és a nyugati szerzetes keleti atyjától egy oly fénylő ígét kapott, amely – amint azt André atya később bevallotta – egész életében vele maradt.

Szegénység, alázatosság, megtört szív és megbánásra kész lelkület: egyre inkább ez irányba összpontosult figyelme. Jóllehet, olykor egyházpolitikusként igen kiválóan tájékozott vezetőnek bizonyult rendjében és azon kívül, ez az érdeklődése az évekkel elhalványodott. Amint azt Leo Fijen képei is mutatják, a súlypont máshová került. Aki az utolsó években közel juthatott hozzá, megfigyelhette, amint olykor jócskán összezavarodott, anélkül azonban, hogy mosolyát elveszítette volna. Az a nagyszerű az ő egész életében, hogy útja – akarva-akaratlanul – a szívnek ama békésességére és a léleknek ama szegénységére vezette el őt, amelyet minden művében több mint negyven éven át újra meg újra hirdetett. Szegényként halt meg, mint egy „szegény bolond” – ahogy Guido Gezelle nevezte saját magát –, ugyanakkor azonban mélységesen kiengesztelődve az emberi létezés legnagyobb nyomorúságával.

Egy nagy mester, aki világítótoronyként szolgált sokak számára, fölcserélte celláját és remetelakát a szegények, a szentek mennyei társaságával. Amit az Irgalom ragyogó szakadékaként minden éjjel újra fölkeresett, most „színről-színre” szemlélheti. S hisszük, hogy – mint annak előtte és most még szabadabban, mint valaha – közben fog járni értünk, szegényként a szegényekért.

(Bakos Gergely fordítása)